

Mitől közérthető és tömör egy jogi szöveg?

I. BEVEZETÉS

Közérthető, azaz mindenki számára világos szakszöveg valószínűleg nincs, sőt nem is létezhet, hiszen a „szak-, előtag a szaktudásra utal, amelynek csak egy adott szakma vagy tudományág képviselője lehet a birtokában. Ugyanakkor önmagában a szaktudás sem szavatolja az adott szöveg megértését, ha az jelentősen, már-már öncélúan eltér a köznyelvtől. A szaktudást nehéz és szükségtelen is átadni a laikusnak: könnyebb olyan szöveget alkotni, amely a lényegét tekintve érthető.

Ez a tanulmány példákkal szemlélteti a közérthető és tömör fogalmazás eszközeit, végül pedig bemutatja egy mozi házirendjének átírását. Az idézett szövegrészeket a szerző gyűjtötte a nagyközönségnek szóló, jogi tartalmat is hordozó tájékoztatókból, utasításokból, útmutatókból, nyilatkozatokból, közleményekből és szabályzatokból. A cél egyes jelenségek és a velük kapcsolatos „mesterfogások” bemutatása, nem pedig a közreadó intézmények és vállalkozások pellengére állítása, ezért a fogalmazók névtelenek maradnak.

Mivel a Jog-Állam-Politika olvasói számára feltehetőleg hasznosabbak a gyakorlati útmutatások, mint a nyelvészeti fejtegetések, az alábbi elemzésben nincs hivatkozás a téma számos kutatójának megállapításaira. Ezekből az irodalomjegyzék ad ízelítőt.

II. A KÖZÉRTETHETŐSÉG NÖVELESE

1. Mesterkéltszaknyelvi kifejezés helyett egyszerű köznyelvi szó

A szakszövegek egyik feltűnő jellegzetessége a szakszavak használata. Mivel ezek általában egy nagyobb fogalomrendszeren alapulnak, a szakszövegek szerzői ragaszkodni szoktak az alkalmazásukhoz. Ez azonban megnehezítheti a kívülállókval folytatott kommunikációt, azok ugyanis csak ritkán ismerik a mögöttes fogalmak összefüggéseit. Ezért a nem bennfenteseknek szóló közleményekben érdemes a bevett köznyelvi szavakkal és kifejezésekkel élni.

Szaknyelvi	Köznyelvi
<i>beszállásra kijelölt hely</i>	<i>beszállóhely</i>
<i>ellenőrzést végző személy</i>	<i>ellenőr</i>
<i>érvénytartam</i>	<i>érvényességi idő</i>
<i>kijelölt gyalogos-átkelőhely</i>	<i>zebra</i>
<i>porral oltó készülék</i>	<i>poroltó</i>

Bár a jobb oldali szinonimák nyilvánvalóan nem elég szabatosak egy hozzáértő számára, sokkal egyszerűbb lenne azokat használni, mint elmagyarázni a bizonytalankodó ügyfeleknek, utasoknak, vendégeknek stb., hogy pl. a *beszállásra kijelölt hely* ugyanaz, mint a *beszállóhely*. És hogy a bevett köznyelvi, sőt szlengszavaknak lehet helyük hivatalos szövegben is, azt jól szemlélteti a BKV egyik tájékoztatója: „Az elsőajtós felszállás bevezetésével lehetséges a *bliccelő* vagy az utazási feltételeket megsértő utasok kiszűrése.” A fogalmazó bizonyára felismerte, hogy a szakszerű, de nehézkes *viteldíjfizetést elmulasztó* főleges pontoskodás lenne a közkeletű *bliccelő* szóhoz képest.

Látszólag ellentmond a fentieknek, de azt, hogy egy szakszövegben mi mesterkéltnél és mi nélkülözhetetlen, nyelvészetileg nem lehet megállapítani. Aki közérthetően akar fogalmazni, annak ki kell kérdeznie a célközönséget, és értékelnie kell a befogadók reakcióit. Egyébként nem fog kiderülni, hogy a *tárgyi illetékfeljegyzési jog* vagy a *vásárlás-végösszegi kedvezmény* közül melyik a homályosabb, és kinek a számára, illetve az, hogy bármelyik pótolható-e.

2. Szaknyelvi értelemben használt köznyelvi szó helyett egyszerű szaknyelvi szó

A repülőgépek fel- és leszállására szolgáló terület szaknyelvi neve *futópálya*, ez azonban nem szerencsés az utasoknak szóló közleményekben, mert nekik erről a szóról a futballpályák körül kiépített, rekortánnal borított sávok jutnak az eszükbe. A szakemberek általában helytelenítik, hogy az említett út a hétköznapi beszédben *kifutópálya*, a közérdekű szövegekben mégis érdemes lenne követniük a bevett nyelvszokást, vagy az általuk is használt *pálya* szóval élniük. Még egy példa: *A biztosító szolgáltatási kötelezettsége nem áll be, ha....* *A beáll* sok mindent jelent, de – legalábbis a köznyelvben – azt nem, amit ez mondat ki akar fejezni. Jobb lenne így: *A biztosító szolgáltatási kötelezettsége nem érvényes, ha....*, vagy *A biztosító nem tartozik szolgáltatási kötelezettséggel, ha....*, vagy *A biztosító nem köteles szolgáltatást nyújtani, ha....*

3. Választás idegen és magyar szó között

Szintén növeli a közérthetőséget a hangalakjukban és írásmódjukban még meg nem honosodott, szűkebb körben előforduló idegen szavak mellőzése. Egy nemzetközi cég például könnyebben megértetheti magát az ügyfeleivel, ha kerül a belső nyelvhasználatára jellemző angol szavakat és kifejezéseket, pl. *Chief Financial Officer* → *gazdasági igazgató*; *helpdesk* → *(telefonos) ügyfélszolgálat*; *sales representative* → *üzletkötő*. Tény, hogy ezt sokszor nehéz megvalósítani, mert az említett vállalkozások alkalmazottainak ezek a munkaköri megnevezések szerepelnek a névjegyükön, az irodájuk ajtaján stb., de némi odafigyeléssel elérhető, hogy a lakosságot ne riasszák el a számukra értelmezhetetlen anglicizmusok. Megjegyzendő, hogy a magyar megfelelő egyes esetekben csak korlátozottan használható. Az *automatikusan* helyett az *önműködően* csak *Az ajtók automatikusan záródnak* mondatba illik, abba viszont nem, hogy *A szerződés automatikusan meghosszabbodik*.

Az idegen szavak nem önmagukban, hanem csak az adott helyzetben, a mindenkori témától, olvasótól, előzményektől stb. függően gátolhatják a kommunikációt. Olyannyira, hogy ennek a fordítottja is lehet igaz. Vannak magyartítások, amelyek a szaknyelvben megrekedve nem tudnak beépülni a köznyelvbe. A szakszövegek íróinak tehát célszerű szem előtt tartaniuk, hogy a ritkább, régiesebb, költői stílusú vagy kevésbé ismert magyar változat helyett általában jobb az idegen szinonima, pl. *hasonszenvi* → *homeopátiás*; *kihantol* → *exhumál*; *részarányos* → *szimmetrikus*. Ugyanakkor az ilyen szópárok között nincs mindig jelentős gyakorisági és stíluskülönbség (*alga* ≈ *moszat*; *foto* ≈ *fénykép*; *kórus* ≈ *énekkar*), így a választás már nem az érthetőségen, hanem az egyéni ízlésen vagy a szóismétlés kerülésének szándékán fog múlni.

4. Szórendi változtatások

A közérthetőség fokozásához sokszor elegendő előrébb hozni a mondat lényeges részét vagy részeit. Ez sokszor az állítmány (itt a mellékmondat végén lévő *teljesítsék*):

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>Felszólítom társaságukat, hogy tartozásukat a jelen fizetési felszólítás kézhezvételétől számított 8 napon belül az alábbi számlaszámra történő átutalással teljesítsék.</i>	<i>Felszólítom társaságukat, hogy teljesítsék tartozásukat a jelen fizetési felszólítás kézhezvételétől számított 8 napon belül az alábbi számlaszámra átutalva.</i>

A szórendi csere más mondatrészt is érinthet, ha az a téma (más néven topik), vagyis az, amit a beszélő/író és hallgató/olvasó ismer, vagy létezőnek tekint, és amiről a mondat szól.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>Bármelyik fél kérelmére az eljárást folytatni kell.</i>	<i>Az eljárást bármelyik fél kérelmére folytatni kell.</i>

A mondatrészek sorrendjének módosítását néha az indokolja, hogy egy alaptagnak több bővítménye is van. Minél nagyobb ezeknek a száma, annál nehezkesebb a mondat. Az alábbi esetben a *megtámadható* mint alaptag három bővítményt követ: (1) *a közléstől számított 30 napon belül*, (2) *közigazgatási perben*, (3) *a Fővárosi Törvényszékhez címzett keresettel*. Ez egy nem jogvégzett – akár többdiplomás, de ilyen szövegekben járatlan – embernek bonyolult. A megoldás az, hogy a 3. bővítményt az alaptag mögé helyezzük.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A határozat a közléstől számított 30 napon belül a Fővárosi Törvényszékhez címzett keresettel közigazgatási perben megtámadható.</i>	<i>A határozat a közléstől számított 30 napon belül közigazgatási perben megtámadható a Fővárosi Törvényszékhez címzett keresettel.</i>

III. A RÖVIDÍTÉS ESZKÖZEI

1. A fölösleges szavak és kifejezések mellőzése

Egy nyelvben – minden körülménytől elvonatkoztatva – semmi sem tekinthető fölöslegesnek, egy szövegnek azonban lehetnek olyan részei, amelyek nem adnak semmilyen többletet. Az alábbi esetben például mellékes, hogy a célszámlának mi a teljes (és zárójelbe foglalt rövid) neve. A sikeres átutaláshoz elég a számot és a hatóság pontos nevét feltüntetni.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A késedelmi pótlékot a Hatóság központosított bevételek beszedési célelszámolási forintszámlája (10032000-01040425-00000000 Központosított beszedési számla) javára kell megfizetni.</i>	<i>A késedelmi pótlékot a Hatóság 10032000-01040425-00000000 számú bankszámlájára kell megfizetni.</i>

Hasonló a következő eset is. Egy autóvezetőnek nem azt kell tudnia, hogy hányféle jelzés vonatkozik rá, hanem azt, hogy követnie kell a parkoló tábláit. (A *forgalomtechnikai tábla* a 2.1. pontban bemutatott életidegen szóhasználatra, a *betartásának figyelembevételével* pedig az alábbi 3.2. pontban tárgyalandó túlbonyolításra példa.)

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A parkolóba való behajtás a bejáratoknál elhelyezett utasítást adó, figyelmeztető, korlátozó és tiltó forgalomtechnikai táblákon lévő szabályok betartásának figyelembevételével történhet.</i>	<i>A parkolóba behajtani csak a bejáratoknál elhelyezett közlekedési tábláknak megfelelően lehet.</i>

Van olyan is, aminek a leírását a körülmények teszik fölöslegessé. Egy mélygarázsban például *A parkolási díj fizetése a díjfizető automatáknál történik!* helyett elég lenne a *Fizetés az automatáknál*, mivel ott a *fizetés* csak a parkolási díjra vonatkozhat, és az is biztos, hogy az említett automaták blokkot adnak ki, nem italt vagy édességet.

A fizetési felszólítás egyik legfontosabb része az, hogy a tartozást meddig kell rendezni. Mivel egy ilyen levél nem állapít meg más határidőt, az arra való visszautalást szükségtelen kiegészíteni a *teljesítésre meghatározott* jelzővel. A *felszámolási eljárás* egyfajta bírósági út, az utóbbi kifejezés tehát ugyancsak fölösleges, ahogyan a *kezdeményezés* szó is.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>Amennyiben a teljesítésre meghatározott fenti határidő eredménytelenül telne el, követelésünket bírósági úton, felszámolási eljárás kezdeményezésével fogjuk érvényesíteni.</i>	<i>Amennyiben a fenti határidőn belül nem történik fizetés, követelésünket felszámolási eljárásban fogjuk érvényesíteni.</i>

Végül meg kell említeni a szóismétlést is, amely az egységes terminológia érdekében fontos lehet, de nem minden szövegszó terminus, ráadásul az ismétlés (itt a *gyermek* és a *fő*) más módszerekkel is megvalósítható, vagy akár el is hagyható.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>6 éven aluli gyermekek csoportos utazásánál minden 10 fő gyermekhez legalább egy fő kísérőt kell biztosítani.</i>	<i>6 éven aluliak csoportos utazásához 10 főnként legalább egy kísérő szükséges.</i>

2. A túlbonyolítás kerülése, azaz egyszerűsítés

A hivatalos (főleg a jogi) szövegeket sokan és régóta bírálják a bonyolultságuk miatt. Hogy ez mennyire megalapozott, és tudományosan hogyan ragadható meg, annak tárgyalása túlmutatna a jelen tanulmány céljain. Legyen elég néhány példa olyan mondatokra, amelyeket egyszerűbben is meg lehetett volna fogalmazni. A túlbonyolítás gyakran jár együtt fölösleges szavakkal és kifejezésekkel, ezért az átírás során a rövidítésre is ügyelni kell. Az első esetben szükségtelen az *azok*, mert a *foglalják el* nem vonatkozhat másra, csak a járművekre, valamint a *felfestett*, mert az útburkolati jelek mindig festve vannak.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A járműveket úgy kell leállítani, hogy azok kizárólag a felfestett burkolati jelek által határolt parkolóhelyet foglalják el.</i>	<i>A járműveket a burkolati jelek között kell leállítani.</i>

A következő mondatban a *menetjegyek esetén a menetdíjakat* helyett természetesebb a *menetjegyek árát*, valamint szükségtelen a *tranzakció*, az *összehatár*, az *utazó* és a *kifejezett*. Ugyancsak indokolatlan a *személypénztár* előtagja, mert a vasúti alkalmazottakon kívül senki nem tudja (és a viteldíj visszaigénylésekor nem is érdekli), hogy valaha *áru*-, *leszámoló*- és *poggyászpénztár* is létezett. A MÁV-START Zrt.-nek sincs hírértéke: magától értődik, hogy nem a Volánbusz pénztáraitól van szó.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A bankkártyával fizetett belföldi menetjegyek esetén a menetdíjakat tranzakciónként 3000.-Ft összeghatárig a MÁV-START Zrt. valamennyi személypénztárában az utazó kifejezett kérésére készpénzben visszatértjük.</i>	<i>A bankkártyával fizetett belföldi menetjegyek árát kérésre 3000 forintig bármely pénztárban, készpénzben visszatértjük.</i>

Két ellentétes információ egyidejű közlését mindig nehéz elsőre megérteni, ezért az ilyen mondatok átalakításra szorulnak.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>Egy vásárlás alkalmával csak egy kupon használható fel, egy kuponnal azonban egyszerre több termék is megvásárolható.</i>	<i>Egy kupon több termékre is beváltható, de csak egy alkalommal.</i>

A következő példában a jótállás érvényességét nem érinti indokolatlanul áll a mondat végén, hiszen a közlésnek ez a lényege, egyébként pedig egyszerűbben is megfogalmazható, akár csak a jótállási jegy fogyasztó rendelkezésére bocsátásának elmaradása.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A jótállási jegy szabálytalan kiállítása vagy a jótállási jegy fogyasztó rendelkezésére bocsátásának elmaradása a jótállás érvényességét nem érinti.</i>	<i>A jótállás akkor is érvényes, ha a jótállási jegyet szabálytalanul állítják ki, vagy nem bocsátják a fogyasztó rendelkezésre. Vagy: A szabálytalan vagy hiányzó jótállási jegy nem érinti a jótállás érvényességét.</i>

Egy negatív jelentésű ige (*hiányol, mellőz, nélkülöz, tilt*) és a tagadószó (*nem*) együttes használata hatásos lehet bizonyos műfajokban (glossza, tárca), de egy hivatalos szövegnek csak gátolja a megértését. A *nem mellőzhető* szerkezetnél tehát az olvasó szempontjából jobb a *fel kell használni*.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A felülvizsgálati eljárásban nem mellőzhető a törvényesen beszerzett és értékelt igazságügyi szakértői vélemény.</i>	<i>A felülvizsgálati eljárásban fel kell használni a törvényesen beszerzett és értékelt igazságügyi szakértői véleményt.</i>

Még egy példa a „büjtatott” kettős tagadásra:

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A Bank nem mellőzi azon körülmények bemutatását, amelyek befolyásolhatnák az információkból levonható fontos következtetéseket.</i>	<i>A Bank bemutatja azon körülményeket is, amelyek befolyásolhatnák az információkból levonható fontos következtetéseket.</i>

3. A tagmondatok számának csökkentése

Egy összetett mondat nyelvtanilag éppen olyan helyes, mint egy egyszerű, de nem feltétlenül ugyanolyan könnyen érthető is. Ezért a nagy nyilvánosság-nak szóló szövegek alkotása közben érdemes megvizsgálni, hogy az adott mondat milyen tagolással fogadható be hamarabb. Az alábbi esetben a *hogyan olyan...* + *amely a betegekkel* átfogalmazással egyszerűsíthető.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>Ezen munkatársak feladatellátását úgy kell szervezni, hogy olyan ellátási módokban vegyenek részt, amely a betegekkel történő közvetlen találkozást nem igényli.</i>	<i>Ezen munkatársak feladatait úgy kell szervezni, hogy ne legyen szükséges közvetlenül találkozniuk a betegekkel.</i>

Egy összetett mondatot persze nem kell mindenáron egyszerű mondattá alakítani, mert az sokszor csak bonyolódást okoz. Ha azonban így ki lehet iktatni az olyan, akár csak pillanatnyi zavart keltő „szomszédságokat”, mint az *ügyfelei általa*, vagy jobban meg lehet fogalmazni az olyan közléselemeket, mint a *gondoskodik... általa kezelt... biztonságáról*, akkor kifejezetten tanácsos összevonni a két tagot.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>Az adatkezelő kötelezi magát arra, hogy gondoskodik utasai és más ügyfelei általa kezelt személyes adatainak biztonságáról.</i>	<i>Az adatkezelő kötelezi magát utasai és más ügyfelei személyes adatainak biztonságos kezelésére.</i>

4. Igésítés

Ha van valami, ami természetellenessé és hosszadalmassá tesz egy szöveget, az elsősorban az igéből főnevet képző *-ás/-és*, valamint az ilyen szóalakokat kísérelő *által*, *történő* és *való* túlzott használata. A közérthető és tömör fogalmazás alapszabálya az, hogy az említett szerkezeteket lehetőleg ragozott igével kell pótolni.

Megjelent változat	Javasolt változat
<i>A biztosítási szerződés a Szerződő ajánlatának Biztosító által történő elfogadásával jön létre.</i>	<i>A biztosítási szerződés akkor jön létre, amikor a Biztosító elfogadja a Szerződő ajánlatát.</i>

IV. EGY TELJES SZÖVEG ÁTÍRÁSA

Az alábbi táblázat egy nyomtatásban megjelent és az interneten is közzétett házirendet mutat be az átfogalmazott változatával együtt, de helyszűke miatt csak fele terjedelmében és az egyes módosítások magyarázata nélkül.

Megjelent változat	Javasolt változat
A mozijegy lefoglalásával és/vagy megvásárlásával a mozilátogató tudomásul veszi és elfogadja a jelen házirendben foglaltakat.	A látogató a mozijegy lefoglalásával vagy megvásárlásával elfogadja a házirendet.
Jelen házirend legalább egy példánya a mozi területén bárki által látható helyen kifüggesztésre kerül.	A mozi legalább egy példányt kifüggeszt a házirendből egy mindenki számára látható helyen.
A mozi a műsorváltoztatás jogát fenntartja.	A mozi fenntartja a műsorváltoztatás jogát.
A műsorváltásról a mozi legkésőbb a változással érintett előadás kezdetéig ad ki tájékoztatást.	A műsorváltásról legkésőbb az érintett előadás kezdetéig ad tájékoztatást.
A lefoglalt jegyeket soron kívül kiadni nem áll módunkban.	A lefoglalt jegyeket nem lehet soron kívül átvenni.
A pénztárakban pénzt váltani nem áll módunkban.	A pénztárakban nem lehet pénzt váltani.
A pénztártól való távozás után a kiadott jeggyel, a fizetett, vagy visszakapott összegekkel kapcsolatban reklamációt elfogadni nem áll módunkban.	Fizetés után nincs helye panasznak az átvett jeggyel és a kifizetett vagy visszakapott összegekkel kapcsolatban.
A mozi területére nem a moziban vásárolt élelmiszert bevinni tilos.	A moziba tilos bevinni máshol vásárolt élelmiszert.
Belépőjegyet minden látogatónk köteles váltani kortól, foglalkozástól és minden egyéb tényezőtől függetlenül (kicsi gyermekek, újságírók, rendőrök stb.).	Belépőjegyet minden látogató (kiszármak, újságíró, rendőr stb. is) köteles váltani.
A mozi területén érvényes mozijegy nélkül tartózkodókat a mozi személyzete a mozi területéről eltávolítja (távozásig őrizze meg jegyét és blokkját)!	A moziban érvényes jegy nélkül tartózkodókat a személyzet kivezeti, ezért a jegyet és a blokkot távozásig meg kell őrizni.
A mozi magánterület, a mozi fenntartja a jogot, hogy bizonyos személyeket saját belátása szerint a területére ne engedjen be, vagy bármikor onnan kizárhasson.	A mozi fenntartja a jogot, hogy bizonyos személyeket ne engedjen be, vagy bármikor kizárjon.

A mozi területére a közbiztonságra veszélyes és/vagy a többi látogató szórakozását zavaró tárgyat bevinni tilos.	A moziba tilos bevinni közveszélyes és mások szórakozását zavaró tárgyat.
A moziban a Magyarországon hatályos, a szerzői jogokra vonatkozó törvényeket megsértő látogatókat a mozi személyzete a mozi területéről eltávolítja, ellenük a mozi rendőrségi eljárást indít.	Aki megsérti a szerzői jogi törvényeket, azt a személyzet kivezeti, és a mozi rendőrségi eljárást indít ellene.
A mozi területére bevitt értéktárgyakért a mozi felelősséget nem vállal.	A mozi nem vállal felelősséget a területére bevitt értéktárgyakért.
A mozilátogatót egy másik mozilátogató miatt ért bármilyen kárért vagy sérelemért a mozi felelősséget nem vállal.	A mozi nem vállal felelősséget a látogatók egymás miatt elszenvedett kárért vagy sérelemért.
A mozi területe biztonsági kamerarendszerrel van ellátva, melynek képét a mozi rögzíti és megőrzi.	A mozi biztonsági kamerákat működtet, amelyek felvételeit megőrzi.
A mozi egész területén tilos a dohányzás, kivéve az erre kijelölt helyen.	Dohányozni csak a kijelölt helyen lehet.

Ami a mennyiséget illeti, az eredeti szöveg szóközzökkel együtt 1793 leütésből áll. Ezzel szemben az átirat terjedelme 1292 leütés. A csökkenés mértéke eszerint 28%, de a szerzők bevonásával nagyobb is lehetne, azt ugyanis csak ők tudnák megmondani, hogy valóban itt, a 2. pontban, nem pedig a mozi létesítő okiratában vagy üzletszabályzatában kell-e rendelkezni a házirend egy példányának a látogatók számára érdektelen kifüggesztéséről.

A 28% rövidítés egyúttal felveti, hogy egyáltalán van-e értelme zsugorítani valamit, amit a célközönség nagy valószínűséggel soha nem olvas el. A szabályzatok eleve nem tartoznak a legnépszerűbb írásműfajok közé, az emberek pedig végképp nem azért járnak moziba, hogy a házirendet olvassák. Ezt egyébként is nehéz lenne megtenniük, mert a nyomtatott változat apró betűkkel van ráírva egy rosszul megvilágított táblára, amelynek a tetejét néha lábujjhegyre állva, az alját pedig csak görnyedve vagy guggolva lehet elolvasni. Azt tehát, hogy a fenti átirat minőségi változást is képvisel, akkor lehetne kimondani, ha a mozi vezetői és jogászaik közölnék, hogy mely szabálypontok szoktak sérülni, jogvita esetén melyikből származik sok félreértés, és ez mennyiben vezethető vissza egy-egy ügyetlen megfogalmazásra.

Az említett információk hiányában ez az átirat csak a közérthető és tömör szövegezés szemléltetésére alkalmas, de a folyóirat olvasóinak így is a hasznukra válhat.

V. ÖSSZEZÉS

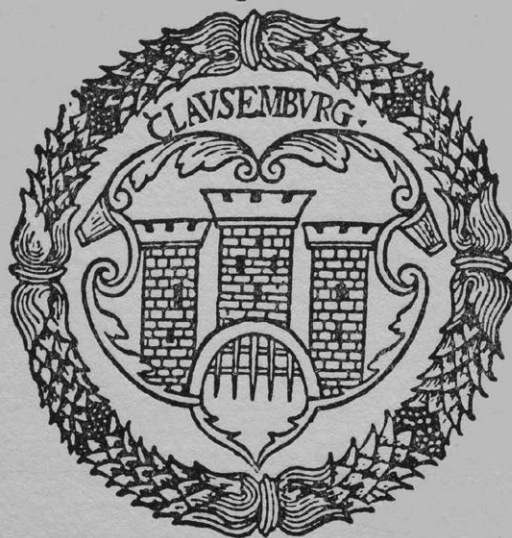
Teljesen közérthető szakszöveg talán nincs, olyat azonban lehet alkotni, amelynek a lényegét a legtöbben megértik. Ehhez elég, ha a fogalmazó a meszterként szaknyelvi kifejezéseket egyszerű köznyelvi szavakra, a szaknyelvi értelembe használt köznyelvi szavakat pedig egyszerű szaknyelvi szavakra cseréli, a ritkább és kevésbé ismert szó helyett – akár idegen, akár magyar – egy gyakoribbat és ismertebbet ír, minél előrébb helyezi el a mondat érdemi részeit, kihagyja a szövegkörnyezet vagy az általános világismeret alapján fölösleges szavakat és kifejezéseket, tudatosan kerüli a túlbonyolítást, csökkenti a tagmondatok számát, valamint igyekszik igévé alakítani azokat az elvont jelentésű, -ás/-és képzős főneveket, amelyek csak az *által*, a *történő* és a *való* segítségével tudnak beépülni a mondatba. Ez a nyolc eszköz, amelyet a tanulmány külön-külön, majd a 4. pontban átirat házirend esetében együttesen mutat be, csak ízelítőt ad a legfontosabbakból, de remélhetőleg ennyi is bizonyítja, hogy a közérthető és tömör jogi szöveg létrehozása csak akarat és gyakorlat kérdése, nyelvi akadályá ugyanis nincs.

IRODALOM

- Ferenczy Géza (1959): Hivatalos és tudományos nyelvünk magyartalanságai. In: Lőrincze Lajos (szerk.): *Iskolai nyelvművelő*. Tankönyvkiadó, Budapest. 303–311.
- Ferenczy Géza (1971): Hivatali tekintély és hivatalos nyelvi stílus. In: Ferenczy Géza (szerk.): *Anyanyelvi őrzés*. Gondolat Kiadó, Budapest. 213–215.
- Grétsy László (1964): *Szaknyelvi kalauz*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- Grétsy László (szerk.) (1976): *Hivatalos nyelvünk kézikönyve*. Pénzügyminisztérium, Államigazgatási Szervezési Intézet, Budapest.
- Hernádi Sándor (1973): Fontoskodó kartárs stílusgyakorlatai. In: Grétsy László (szerk.): *Anyanyelvi kaleidoszkóp*. Gondolat Kiadó, Budapest. 262.
- Horváth Péter Iván (2018): A fogalmazás apró műhelytitkai a hiteles fordításban. In: *Magyar Jogi Nyelv*. I/1. 19–24.
- Kemény Gábor (1978): Hivatali nyelv – jogi nyelv. In: Kovalovszky Miklós (szerk.): *Nyelvünk világa*. Gondolat Kiadó, Budapest. 297–299.
- Kovalovszky Miklós (1977): *Nyelvfejlődés – nyelvhelyesség*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

EXPLORANDAE VERI-
TATIS, QVO HVNGARICA NA-
tio in dirimendis controuersijs ante
annos trecentos & quadragin-
ta vsa est, & eius testimonia
plurima, in Sacrario sū-
mi tēpli Varadien.
reperta.

Colofuarij 1550.

A *Ritus explorandae veritatis címlapja*